

Tjärtallar

"Fetved"

Av Agne Säterberg

Under de år jag jobbat på Gene fornby har funderingarna runt forntidens människors virkesval ständigt dykt upp. Hur fick de virket i hus att stå emot väta, väder och vind utan någon sorts impregnering. Vad gjorde dessa människor som vi inte klarar av idag trots att vi har färger och impregneringar som borde klara det mesta?

Jag har nu under en längre tid sökt svaret på denna gåta genom att söka i skrifter, intervjua gamla människor och studerat gamla byggnader. Svaret är alltid det samma, valet av virke. Den värdefulla gammelskogen som förr var så viktig för att hitta kvalitetsvirke håller helt och hållet på att försvinna tack vare dagens skogsbruk där kvantitet går före kvalitet. Detta gör att träden har en försämrad naturlig beständighet mot röta när den avverkas.

Den gammelskog som finns kvar skyddas i dag genom naturreservat och nationalparker eller klassas som miljöskog. Men det går med enkla metoder att skapa så kallad "fetved" som ger tallen en naturlig impregnering som är motståndskraftig mot röta och skadeinsekter.

Jag Agne Säterberg och Jörgen Gidlöf bestämde oss för att göra ett projekt för att få fram kvalitetsvirke. Vi satte oss ner med Pekka Danielbacka på Örnsköldsviks kommun i maj 2001 för att leta ut ett lämpligt område med slutavverkningsbar skog (80-150 år) där vi kunde genomföra vårt projekt. Den 14/6 2001 skrev vi ett kontrakt på 30 tallar vid Gene 5:1 för att göra utvärdering av skapandet av fetved

Projektet kommer att drivas av mig Agne Säterberg som idag driver företaget "AGMA Forntid & Äventyr" och Jörgen Gidlöf som driver företaget "Jörgen Snickare".

Syftet är att skapa ett naturligt impregnerat virke som är röthämmande och vattenfrånstötande samt förmedla kunskapen om hur man förr behandlade virke mot röta.

Det finns en mängd olika metoder att använda. I Jokkmokk har försök med sju olika metoder genomförts:

Helbarkning. Stammen barkas helt från roten upp till 3 m höjd, d v s så långt man når med en barkspade utan andra hjälpmedel.

Helbarkning med livsnerv. Stammen barkas helt, på samma sätt som ovan, men en barkrand på ca 100 mm lämnas längs hela skadan.

Randbarkning. Stammen barkas i fyra ränder från roten upp till 3 m höjd. Ränderna görs ca 100 mm breda.

Ringbarkning. Stammen barkas i brösthöjd runt om med en ca 50 mm bred rand.

Slag. Stammen bearbetas utanpå barken med baksidan av en yxa runt om i stubbhöjd.

Ringbarkning med motorsåg och yxa. Stammen snittas runt om i stubbhöjd med motorsåg in till splintveden. Därefter barkas en ca 15 cm bred ring ovanför snittet och ner till detsamma.

Ringbarkning med motorsåg. Stammen snittas vid stambasen runt om med motorsåg.

Efter att vi läst föreningen Fetvedens vänners hemsida <http://www.fetvedensvanner.com> bestämde vi oss för att använda två metoder i vårt projekt. Randbarkning och Helbarkning med livsnerv. Den 28/6 2001 började vi att barka dom första tallarna. Då inga dokumenterade försök är gjorda i här tidigare så var det svårt att avgöra om vi startade projektet i rätt tidpunkt på året. Vi beslutade därför att endast använda 1/3 av dom utlovade tallarna och ta dom resterande nästa vår för att vara på den säkra sidan.

Varje träd får ett nummer så att vi lätt kan följa upp och dokumentera vad som händer under projektet. I dokumentationen finns trädets ålder, diameter, behandlingsmetod, hur stor del av trädet som barkats samt vilket läge. Vi kommer sedan kontinuerligt att följa upp förändringar vad gäller barklossning, insektsangrepp, sprickbildning, kådutgjutning, blånad mm.

Platsen vi valt är en sydsluttning med sandmo ca 300-400 m från havet. Vegetationen är övervägande tall i åldern 65-100 år. En väl gallrad skog som ger ett bra ljusinsläpp. Skogen är därför inte senvuxen vilket dom flesta menar att det ska vara för att få ett så bra resultat som möjligt, vi hoppas i alla fall på ett gott resultat.

Agne Säterberg (Destination Höga Kusten)
Körning
Nordingrå
www.destinationhogakusten.com